

Dokumentnamn
YTTRANDE

Datum
2025-06-02

Vårt diarienummer
1.1.3-2025-01729
GD-2025-119
Ert diarienummer
Fi2025/00457

Mottagare
Finansdepartementet
E-post:
fi.remissvar@regeringskansliet.se

AI-kommissionens Färdplan för Sverige (SOU 2025:12)

Vetenskapsrådet har granskat utredningens förslag utifrån sitt uppdrag att ge stöd till grundläggande forskning av högsta vetenskapliga kvalitet inom samtliga vetenskapsområden samt de särskilda uppgifter som myndigheten har i sin roll som forskningsfinansiär och forskningspolitisk rådgivare samt som ansvarig för kommunikationssystemet Swedish University Computer Network (SUNET). Ett flertal av utredningens förslag är också av särskild betydelse för Vetenskapsrådets uppdrag och expertroll avseende data som strategisk resurs för forskning, framför allt rörande öppen tillgång till forskningsdata, European Open Science Cloud (EOSC, det europeiska öppna forskningsmolnet) och register- och hälsodata.

Sammanfattning

Vetenskapsrådet välkomnar utredningens färdplan, och delar AI-kommissionens bedömning att åtgärder behöver genomföras skyndsamt. Rådet ser positivt på utredningens förslag där Vetenskapsrådet pekas ut som huvudman och vi ser att det skulle kunna ge synergier med förslaget på uppdrag till Vetenskapsrådet om samordning av ansvarsfull användning av AI i forskning i proposition 2024/25:60. Vetenskapsrådet har tillsammans med våra nordiska systerorganisationer genom NordForsk tagit initiativ till att samordna och belysa frågan om ansvarsfull användning av AI.

Vetenskapsrådet tillstyrker förslagen om att avsätta medel för beräkningskraft med engångsinvesteringar samt efterföljande årliga medel för såväl utveckling och träning av AI-modeller för svenska forskare som för uppgradering och utökad kapacitet av befintlig beräkningskraft för användning av AI-tjänster. Den föreslagna budgeten är enligt Vetenskapsrådet rimlig. Rådet vill påpeka att sådana medel även bör täcka kostnader för stödjande teknisk kompetens, användarstöd, utbildning och andra insatser som behövs för att optimalt nyttja sådana resurser.

Vetenskapsrådet stödjer AI-kommissionens bedömning om angelägenheten att etablera en AI-Factory i Sverige. Vetenskapsrådet har tillsammans med

Vinnova, samt utförarna Linköpings Universitet och RISE, redan tagit initiativ till att genomföra detta.

Vetenskapsrådet tillstyrker förslaget om att årligen, i samråd med andra forskningsfinansiärer, redovisa till regeringen huruvida beräkningskraften för träning och användning av AI-modeller är tillräcklig för att möta behoven inom forskning och innovation.

Vetenskapsrådet stödjer färdplanens förslag på en särskild satsning på spetsforskning inom AI. Om regeringen avser att genomföra sådana satsningar behöver dock ytterligare medel tillföras utöver de satsningar på banbrytande teknologier och excellenskluster som föreslås i proposition 2024/25:60. De exakta formerna för hur sådana satsningar bäst görs bör Vetenskapsrådet få mandat att avgöra. Utvecklingen inom området går fort och det är nödvändigt att kunna precisera hur medel lämpligast ska fördelas och i vilka former, exempelvis saknas i färdplanen förslag på finansiering av viktiga stödfunktioner såsom tekniskt och juridiskt stöd.

Vetenskapsrådet tillstyrker förslaget om att tilldela Vinnova och Vetenskapsrådet ökade medel för medfinansiering i Digital Europe-projekt, och att det skapas ytterligare finansiellt utrymme genom en öronmärkt buffertfond. Rådet föreslår även att eventuella överskjutande medel ska kunna överföras till efterföljande budgetår. Vetenskapsrådet anser vidare att när uppdrag ges inom AI-området till övriga myndigheter, bör dessa, när det är relevant, söka medfinansiering från EU, exempelvis inom ramen för DIGITAL-programmets utlysningar.

Vetenskapsrådet delar bilden av att datatillgång är en nyckelkomponent i ett AI-ekosystem. Vi stödjer därför förslaget att ge SCB ett samlat ansvar för att främja modern datahantering inom offentlig sektor och att inrätta en övergripande Data Steward-funktion i Sverige. Samtidigt föreslår Vetenskapsrådet att regeringen ger oss ett motsvarande uppdrag inom forskningssektorn, eftersom vi redan har ansvar för att främja tillgång till forskningsdata. Vi anser också att Vetenskapsrådet, Digg och SCB bör få i uppdrag att samarbeta i dessa frågor, för att stärka samverkan mellan forskning och offentlig sektor.

Skälen för Vetenskapsrådets ställningstaganden

Rubrikstrukturen nedan utgår från den avsnittsnumrering som används i utredningen.

Data som en förutsättning för AI-utvecklingen (Bilaga 2, ss. 68-77)

Vetenskapsrådet delar bilden som färdplanen beskriver om välstrukturerade och högkvalitativa data som en förutsättning för AI-utvecklingen. God informationsförvaltning ("Data Governance") och dataförvaltning ("Data Steward") är centralt för detta. Vetenskapsrådet delar också bilden av att det idag finns brister i offentliga aktörers arbete med informationsförvaltning, dataförvaltning och interoperabilitet, även inom forskningssektorn.

Vetenskapsrådet har länge arbetat med dessa frågor för forskningssektorn genom våra uppdrag och vår expertroll avseende data som strategisk resurs för forskning samt inom Sunet.

Forskningens behov blir viktiga att beakta vid arbete med att säkerställa synergier med utvecklingen av god datahantering inom offentlig sektor. Vetenskapsrådets arbete med infrastruktur för registerbaserad forskning och RUT sker sedan flera år i samverkan med myndigheter och organisationer som innehar registerdata, främst SCB, Socialstyrelsen och regionerna. Inom ramen för Vetenskapsrådets arbete med att samordna, följa upp och främja arbete med öppen tillgång till forskningsdata lyfts vikten av god datahantering genom exempelvis datahanteringsplaner och att data som framställs genom forskning hanteras i enlighet med FAIR-principerna. Vetenskapsrådet tillhandahåller även genom Sunet valbara tjänster för lagring och enklare beräkningsresurser i en säker molnmiljö som också möjliggör tillförlitlig hantering av skyddsvärda data. Vidareutveckling av dessa områden kommer behövas.

Vetenskapsrådet menar att vissa data för AI-utveckling också är skyddsvärd och därför inte kommer kunna delas obehindrat. Det är därför viktigt att ta fram nya modeller för så kallad federerad AI som tar hänsyn till skyddsvärdet hos data och medger att AI-modeller etableras utan att kontrollen av data går förlorad. Detta medför på sikt ett minskat beroende av globala molntjänster och Sverige bör noga följa EU:s strategier för etablering av datacenterkapacitet som krävs för att kunna erbjuda tillräckliga beräkningsresurser nära datainnehavarna. Detta behov finns också när AI används för stora mängder kontinuerliga data, exempelvis observationstidsserier. Det finns även kopplingar till etableringen av det europeiska hälsodataområdet (EHDS) som sannolikt kommer behöva tillgång till beräkningskapacitet och andra AI-lösningar där mycket data kommer vara skyddsvärd och därmed behöver hanteras på ett kontrollerat och säkert sätt. Etableringen av säkra databehandlingsmiljöer utgör en viktig komponent i den infrastruktur som kommer krävas för att tillämpa AI på skyddsvärda data. Vetenskapsrådet kommer att lyfta förslag kopplat till dessa behov i avrapporteringen av uppdraget att lämna förslag om samordning och organisatorisk förändring av e-infrastruktur för forskning.¹

Det pågående arbetet inom europeiska satsningar på så kallade dataområden ("data spaces"), i vilket EHDS ingår, men även det europeiska dataområdet för forskning, EOSC, där digitala tjänster för forskning är under utveckling, är viktiga att skapa synergier med för AI-utvecklingen. Stor potential ligger därför i att ta en dataområdesöverskridande ansats för att dra nytta av kompetens och kunskap från flera sektorer. Här finns redan etablerade myndighetssamarbeten som verkar för att bygga upp den digitala infrastrukturen för hälsodata som följer av införandet av EHDS.

¹ [Uppdrag till Vetenskapsrådet att lämna förslag om samordning och organisatorisk förändring av e-infrastruktur för forskning \(regeringen.se\)](https://www.regeringen.se/uppdrag/vetenskapsradet-att-lamna-forslag-om-samordning-och-organisatorisk-forandring-av-e-infrastruktur-for-forskning)

Vetenskapsrådet vill betona vikten av att bygga vidare på sådana redan etablerade myndighetssamarbeten, erfarenheter och infrastrukturtjänster. Rådet föreslår därför att Vetenskapsrådet, Digg och SCB tillsammans med andra berörda myndigheter får i uppdrag att ytterligare utveckla och stärka samverkan mellan forskning och offentlig sektor i AI-frågor.

Spetsforskning i samverkan (Bilaga 2, ss. 85-88)

Vetenskapsrådet delar bilden av att särskilda satsningar på spetsforskning inom AI-området behövs. Då området rör teknik under snabb utveckling och de insatser och investeringar som behöver göras är starkt diversifierade förordar vi flexibilitet kring dess former. Vägen mellan grundforskning, innovation, produktutveckling och tillämpning av AI är numera extremt kort. Det kommer således att behövas en bred palett av finansieringsformer för fri grundforskning som kopplas till hela ekosystemet inom AI-utveckling. Likaså krävs satsningar på utbildning och karriärvägar för teknisk personal såsom data stewards och mjukvaruutvecklare vid de forskningsutförande institutionerna men även att kompetensutveckla befintlig personal för att brygga mellan kompetensområden till exempel där teknik och datafrågor möter juridik och etik.

Yttrandet har beslutats av generaldirektören Katarina Bjelke efter föredragning av Senior rådgivare Sumithra Velupillai. Vid den slutliga handläggningen har även Maria Thuveson och chefsjuristen Victoria Söderqvist deltagit.

Katarina Bjelke
Generaldirektör

Sumithra Velupillai
Senior rådgivare

Kopia
fi.ofa.dof.remisser@regeringskansliet.se
utbildningsdepartementet.registrator@regeringskansliet.se
carl.hogstedt@regeringskansliet.se